

Jardins sensorials: un espai per créixer i connectar

IES GREGORI MAIANS, OLIVA (VALÈNCIA)

A partir del concepte d'aprenentatge servei l'alumnat d'FP aplica els coneixements treballats a l'aula creant espais reals útils per a la resta de la comunitat educativa.

Context del centre

La climatologia dels pobles de costa valencians resulta suau la major part de l'any el que permet la impartició de classes en zones exteriors. Els/les alumnes de l'FP necessiten aprendre el conjunt de tècniques pròpies de la jardineria de la manera més real possible. Per tot això, l'equip de docents va plantejar la creació de diferents zones enjardinades i preparades com a espais educatius complementaris a les aules clàssiques.

A més, aquest projecte respon a una doble necessitat detectada en l'entorn: d'una banda, la rehabilitació d'espais infrautilitzats dins del recinte escolar, i de l'altra, la manca de zones verdes amb funció educativa i de sensibilització ambiental.

Objectius de la intervenció

1. **Reduir l'absentisme de l'alumnat.**
2. **Afavorir l'aprenentatge pràctic de l'alumnat** mitjançant la creació i el manteniment d'un jardí sensorial, desenvolupant competències professionals de jardineria, treball en equip i responsabilitat.
3. **Estimular la creativitat i la motivació de l'alumnat** en vincular continguts teòrics amb una experiència real i significativa, potenciant a més la sensibilitat envers la sostenibilitat i la cura de l'entorn.
4. **Impulsar la innovació pedagògica del professorat**, incorporant metodologies actives i col·laboratives que integren diferents àrees de coneixement al voltant d'un projecte comú.
5. **Enfortir la relació entre el centre educatiu i les famílies**, implicant-les en el procés de disseny, construcció o ús del jardí sensorial, i promovent espais de trobada i participació.
6. **Contribuir al benestar de la comunitat educativa**, oferint un espai inclusiu, accessible i terapèutic que estimuli els sentits, afavoreixi la convivència i serveixi de recurs educatiu transversal.

Descripció de la pràctica

Al nostre centre educatiu hem impulsat un projecte de transformació dels espais exteriors per convertir-los en *aules alternatives*, sota el nom de **jardins sensorials**. Aquesta iniciativa sorgeix amb l'objectiu de fomentar el contacte de l'alumnat amb la llum natural i la natura, així com d'oferir espais educatius diferents, més tranquils, estimulants i sostenibles.

Estructura del projecte

La intervenció s'ha desenvolupat en diferents fases, adaptades als recursos disponibles i al calendari del centre. El procés ha estat col·laboratiu, involucrant el professorat de diferents àrees, l'alumnat i l'equip de manteniment.

S'han creat diversos espais diferenciats, cadascun amb la seva pròpia funcionalitat i disseny:

1. Hort de plantes aromàtiques i medicinals

S'ha dissenyat un petit jardí amb espècies aromàtiques i medicinals pròpies del mediterrani com farigola, bugada, romaní, menta, salvia i moltes altres (entre 40 i 50 espècies segons època de l'any). Un camí recorre l'hort amb **cartelleria informativa** sobre cada planta, facilitant el seu ús en activitats didàctiques de ciències naturals, tecnologia o projectes interdisciplinaris. També es treballa l'observació i l'aprenentatge sensorial.

2. Classe externa de l'Àgora

Ubicada a l'ombra d'unes moreres, aquesta aula s'ha construït amb **materials reciclats** (fustes de passarel·les de platja, elements de construcció reutilitzats...). Es tracta d'un espai tranquil, integrat en un entorn vegetal amb plantes i flors, ideal per a classes a l'aire lliure, debats o lectures col·lectives. La seva orientació i l'ús d'arbres de fulla caduca (moreres) permet aprofitar l'ombra a l'estiu i el sol a l'hivern.

3. Zona enjardinada d'educació ambiental o Aula Verda

Ubicada a l' antic pati de la casa del conserge, s'ha condicionat com un espai ombrejat amb vegetació. Aquest indret s'utilitza per a activitats relacionades amb el medi ambient, tallers de reciclatge i de coneixement i sensibilització ambiental, lectures a l' aire lliure o dinàmiques de grup en un entorn relaxat.

4. Gran jardí sensorial i nova aula exterior

Actualment en fase final de construcció, aquest espai inclou una segona aula exterior realitzada també amb fusta, envoltada d' un jardí amb **jardineres de flors i plantes aromàtiques, objectes sonors, fonts lluminoses i sonores, nius i menjadores per a aus**, així com **murals sensorials** i camins que travessen tot l'espai. Aquest entorn està pensat per treballar l' atenció plena, l' educació emocional i la diversitat sensorial de l' alumnat.

Els **recursos materials** han estat finançats principalment a través de l'**assignació destinada als diferents projectes per part** del centre i al Jardí de les Sensacions es compta amb una subvenció per

tractar-se d'un projecte PIIE. S'han utilitzat **passarel·les de platja reciclades** per a la construcció de les aules, bancs i jardineres, així com **materials d'obra reutilitzats**. Les **plantes emprades** en el projecte han estat en part **produïdes en el propi centre** i, en altres casos, **adquirides en vivers i centres especialitzats**.

Exemples d'ús educatiu

- **Classes a l'aire lliure** a l'Àgora (literatura, filosofia, ètica, tutoria...).
- **Sessions de ciències naturals** a l'hort i Aula Verda.
- **Tallers de relaxació i mindfulness** al jardí sensorial.
- **Dinamització de projectes interdisciplinaris**, com "La natura ens parla" (barreja de ciències, art i llengua).

Actors implicats

Els protagonistes principals són l'alumnat d'FP d'Agrària, Informàtica i Comunicacions, Serveis a la Comunitat, Electricitat i Electrònica i Activitats Fisicoesportives que s'imparteixen en el nostre centre. El fet de crear espais que fossin útils per a la resta dels/les alumnes del centre els ha animat a participar activament.

Altres alumnes que col·laboren en els diferents projectes són els del segon d'ESO PAC (Programa d'Aula Compartida). El PAC es converteix en un curs pont entre ESO i FP on els alumnes poden rebre classe en un ambient diferent, fent tallers que els motivin i que els guiïn en la seva futura elecció professional. Es tracta amb això d'evitar un abandonament escolar prematur. En la majoria de les ocasions treballen conjuntament els alumnes d' ambdós programes.

Quant a ajudes i col·laboració externa hem comptat amb els ajuntaments d'Oliva i Piles que han proporcionat passarel·les de platja en desús, així com altres materials d'obra que han sigut reciclats. El projecte es va integrar dins l' horari lectiu habitual de l' alumnat. Es va organitzar com un **projecte interdisciplinari**, combinant sessions teòriques, pràctiques i de planificació dins de diferents mòduls.

Valor educatiu

L'alumnat va assumir un paper protagonista en totes les fases: **planificació, execució i presentació final**. Aquest enfocament pràctic va fomentar l'**autonomia, la responsabilitat i el treball cooperatiu**, alhora que va reforçar la connexió amb l'entorn i l'orientació professional del cicle.

Avaluació

L'avaluació del projecte s'ha dut a terme de forma contínua a través de diverses eines, com ara diaris de projecte, qüestionaris de satisfacció adreçats a l'alumnat i entrevistes personals amb el departament d'orientació del centre. Els resultats reflecteixen un alt grau de satisfacció entre els participants, així com un impacte positiu en la motivació, l'autoestima i el rendiment acadèmic de l'alumnat.

El projecte es considera sostenible a llarg termini, ja que els nous alumnes de Formació Professional seran els encarregats de donar continuïtat al manteniment dels espais treballats, assegurant així la seva preservació i utilitat per a futures promocions.

Altres indicadors quantitatius:

- **4 col·laboracions actives amb empreses locals**, incloent-hi viviers, associacions veïnals i centres de dia.
- **12 sessions impartides d'Educació Ambiental a l'aula verda i a l'hort aromàtic i medicinal**, enfocades en tècniques de cultiu, biodiversitat local i disseny sostenible.
- **3 docents voluntaris** de diferents especialitats es van sumar al desenvolupament del projecte.

Resultats qualitatius:

- **Col·laboració docent:** El treball conjunt entre professorat de diferents àrees (Ciències, Plàstica, Tecnologia, Formació i Orientació Laboral) va generar un clima de cooperació enriquidor. Diversos docents van expressar que es van sentir més recolzats i motivats en treballar en equip al voltant d'un objectiu comú.
- **Motivació i protagonisme de l'alumnat:** La participació de l'alumnat va ser **activa i decisiva**. Cada opció —des de la selecció d'espècies vegetals fins al disseny de les rutes del jardí sensorial— es va prendre de forma consensuada. Aquesta autonomia ha reforçat notablement el seu **sentiment de pertinença** i el **compromís amb el projecte**.
- **Impacte en la comunitat educativa:** L'alumnat va manifestar sentir-se **valorat per la comunitat** en liderar un projecte amb impacte real en l'entorn sentint-se valorats en observar que els diferents projectes són usats habitualment per altres estudiants del centre.

"Cadascun d'aquests espais ha contribuït a transformar no només l'entorn físic del centre, sinó també la nostra manera d'ensenyar i aprendre. Hi ha més diàleg, més connexió amb la natura i més implicació per part de tota la comunitat educativa."

Marifrán E. directora del centre

Reptes i lliçons apreses

Limitacions i propostes de millora en la implementació de pràctiques innovadores

La càrrega horària docent i les exigències curriculars han limitat el temps disponible per a la preparació i reflexió al voltant de les pràctiques innovadores. Aquesta situació ha dificultat una implementació més profunda i eficaç de propostes educatives transformadores.

Propostes de millora:

- **Ampliar la implicació dels departaments del centre:** De cara al curs vinent, seria convenient fomentar una major participació d'altres departaments, ja que la feina feta fins ara ha suposat una gran càrrega horària per al professorat implicat.
- **Fomentar la participació activa de l'alumnat en la definició del projecte:** Involucrar els estudiants en la selecció i disseny del projecte pot augmentar la seva motivació, compromís i sentit de pertinença.

- **Implementar metodologies d'aprenentatge actiu i cooperatiu:** Enfocaments com l'Aprenentatge Basat en Projectes (ABP), l'Aprenentatge Servei (ApS) i l'aprenentatge cooperatiu han demostrat ser eficaços per millorar la implicació de l'alumnat, així com per desenvolupar competències socials i cognitives.
- **Desenvolupar i utilitzar instruments d'avaluació formativa i compartida:** L'ús de rúbriques clares, juntament amb la pràctica de l'autoavaluació i la coavaluació, permet dur a terme una avaluació més transparent i reflexiva, afavorint la millora contínua del procés d'aprenentatge.
- **Garantir la formació contínua i el suport al professorat:** És fonamental proporcionar formació específica i continuada en metodologies innovadores, eines digitals i gestió de la diversitat a l'aula, per facilitar la implementació efectiva dels projectes.
- **Establir una coordinació efectiva entre els membres de la comunitat educativa:** La col·laboració i comunicació fluida entre docents, equips directius i altres agents educatius és clau per garantir la coherència i sostenibilitat de les iniciatives.
- **Avaluar de forma sistemàtica l'impacte del projecte:** Cal establir mecanismes d'avaluació que permetin mesurar l'impacte del projecte en el desenvolupament competencial de l'alumnat i en els resultats educatius, facilitant així la identificació d'àrees de millora i l'ajust de les estratègies aplicades.

La posada en marxa d'aquestes propostes pot contribuir significativament a millorar la qualitat i efectivitat dels projectes d'innovació educativa, adaptant-los a les necessitats canviants de l'alumnat i de la societat actual.

"Aquest projecte ha estat una oportunitat magnífica per treballar continguts curriculars de forma pràctica. L'alumnat ha après no només sobre les propietats de les plantes, sinó també sobre la cura de l'entorn i la responsabilitat."

Encarna V, professora de Biologia,

Consells per replicar la pràctica

Presentem una sèrie de recomanacions basades en la nostra experiència d'implantació del projecte. Aquests consells abasten aspectes metodològics, organitzatius, materials i de gestió de l'equip:

1. **Planifica per fases**
Divideix el projecte en etapes segons els recursos disponibles i el calendari escolar. Això permet avançar de forma realista i adaptada al ritme del centre.
2. **Aprofita els recursos existents**
Utilitza materials reciclats o en desús (com fusta de passarel·les, antics elements de construcció o mobiliari). Això no només redueix costos, sinó que fomenta una cultura de sostenibilitat entre l'alumnat.
3. **Dissenya espais amb funcions diferenciades**
Crea zones amb objectius pedagògics diferents (aules exteriors, horts, zones sensorials...), la qual cosa permetrà integrar els jardins en diverses àrees curriculars.
4. **Tria bé la vegetació**
Prioritza espècies autòctones, resistents al clima local i amb valor educatiu (plantes

aromàtiques, medicinals, arbres de fulla caduca per regular ombra i llum). Això facilita el manteniment i enriqueix l'aprenentatge.

5. Assegura la participació de l'alumnat i professorat

Implicar a tota la comunitat educativa en el disseny, construcció, manteniment i, sobretot, ús dels diferents espais reforça el sentit de pertinença, la motivació i l'aprenentatge col·laboratiu.

6. Integra la proposta en el currículum escolar

Relaciona cada espai amb continguts de diferents assignatures (ciències, llengua, educació emocional, plàstica...), la qual cosa permet un ús freqüent i significatiu de l'entorn.

7. Aposta per l'educació sensorial i emocional

Incorpora elements que estimulin els sentits (sons, aromes, textures, colors) i fomentin l'atenció plena, la calma i la connexió amb l'entorn.

8. Adequa els espais a les condicions climàtiques

Dissenya pensant en el confort durant tot l'any. Per exemple, usar arbres de fulla caduca per a ombra a l'estiu i sol a l'hivern millora l'habitabilitat de l'aula exterior.

9. Crea senyalètica i elements informatius

Afegir cartelleria sobre les plantes o instruccions d'ús fomenta l'autonomia de l'alumnat i permet el seu ús en activitats auto-dirigides.

10. Col·labora amb el personal de manteniment i agents externs

La seva implicació és clau per a l'èxit a llarg termini. També pots comptar amb associacions locals, vivers o entitats mediambientals per a assessorament o donacions.

11. Avaluua i ajusta contínuament

Observa com es fan servir els espais, recull suggeriments i adapta segons necessitats. Un espai viu requereix revisió i millora contínua.

12. Comunica i difon la iniciativa

Compartir el projecte amb les famílies i altres comunitats educatives pot obrir vies de col·laboració i donar suport a la sostenibilitat d'aquest.

"He descobert que l'espai influeix molt en la motivació de l'alumnat. Tenir la possibilitat de sortir de l'aula tradicional i asseure'ns a l'àgora per llegir o debatre ha transformat les nostres classes en experiències més vives i participatives."

Carmen B. professora de Filosofia

Contacte

C/ Gabriel Miró 13, 46780 Oliva (València)

962 82 99 90

